

Wizerunek *femme fatale* w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Lucjan Rydel, *Chimera I*, [w:] *Poezje*, red. Leon Idzikowski, Kraków 1909, s. 37–38.
- Źródło: Lucjan Rydel, *Syreny*, [w:] Lucjan Rydel, *Poezje*, Warszawa 1901, s. 39.
- Źródło: Wacław Wolski, *Kobieta-łabędź*, [w:] Wacław Wolski, *Powieść tajemna. Poezje. Seria druga*, Kraków 1908, s. 83.
- Źródło: Bronisława Ostrowska, *Ośmiornica*, [w:] tejże, *Biała godzina. Wybór poezji*, Warszawa 1982, s. 84.
- Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Kwiat symboliczny*, [w:] Jan Marx, *Młoda Polska*, Wrocław 1997, s. 315.
- Źródło: Wojciech Gutowski, *Nagie dusze i maski. O młodopolskich mitach miłości*, Kraków 1997, s. 25.
- Źródło: Wojciech Gutowski, *Nagie dusze i maski. O młodopolskich mitach miłości*, Kraków 1997, s. 21.
- Źródło: Elżbieta Charazińska, *Ćma nocna*, [w:] *Koniec wieku. Sztuka polskiego modernizmu 1890–1914*, red. Ł. Kossowski, E. Charazińska, Warszawa 1996, s. 210.
- Źródło: Kazimiera Zawistowska, *Ewa I*, [w:] Jan Marx, *Młoda Polska*, Wrocław 1997, s. 488–489.

- Źródło: Kazimiera Zawistowska, *Pompadour*, [w:] Jan Marx, *Młoda Polska*, Warszawa 1997, s. 492.
- Źródło: Kazimiera Zawistowska, *Lwica*, [w:] Jan Marx, *Młoda Polska*, Warszawa 1997, s. 490–4911997.
- Źródło: Lucjan Rydel, *Meduza*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1901, s. 34.

Wizerunek *femme fatale* w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku

Fernand Khnopff, *Pieszczoty (Sfinks)*, 1896

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Okres Młodej Polski to czas kulturowych zderzeń i niejednoznaczności. Bywa nazywany modernizmem z uwagi na pojawienie się nowych, dotąd niespotykanych tendencji oraz wzorców artystycznych, inni widzą w nim neoromantyzm. Na pograniczu stuleci spotkały się tradycja z dążeniem do otwarcia się na Europę i pierwszymi zwiastunami nowoczesności.

Obraz kobiet w literaturze i sztuce tego okresu był równie niejednoznaczny. Z jednej strony był związany ze współczesnym życiem: jego rytmem, tempem i rozmachem; z drugiej – odzwierciedlał zmęczenie i niepewność końca wieku. Wśród wielu typów młodych dziewcząt, pięknych kobiet czy starych matron, które stały się podmiotami europejskiej i polskiej twórczości artystycznej końca stulecia, znalazł się także typ kobiety fatalnej – *femme fatale*. Typ kontrowersyjny, ale też fascynujący.

Twoje cele

- Poznasz różne typy postaci kobiety fatalnej w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku.
- Określisz cechy kobiety fatalnej.
- Wyjaśnisz popularność kobiecych postaci hybrydycznych w literaturze i sztuce.
- Porównasz poetycki i malarski wizerunek postaci kobiety fatalnej.

- Zinterpretujesz poetycką ekfrazę obrazu Gustava Moreau *Salome*.

Przeczytaj

Femme fatale końca XIX wieku

Określenie „kobieta fatalna”, które funkcjonuje w języku jako związek frazeologiczny, odnosi się do kobiet przynoszących mężczyźnie nieszczęście. W XIX-wiecznej literaturze postać kobiety kuszącej i niebezpiecznej stała się popularna już w dobie romantyzmu. Przywoływano wówczas historie [Kleopatry](#) czy [Herodiady](#), żeby pokazać zgubny wpływ kobiety na mężczyznę. Jednak prawdziwe zainteresowanie demonicznymi istotami przyniósł dopiero koniec stulecia. Był to czas, kiedy kobiety zaczynały się buntować, zabierać głos w sprawach publicznych, osiągać sukces w zawodach przewidzianych wcześniej jedynie dla mężczyzn. Stawały się – jak nieraz sądzono – coraz „groźniejsze”.

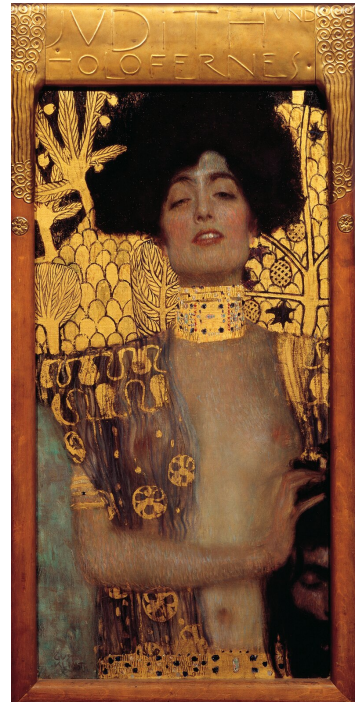
Karierę robiła wówczas filozofia [Artura Schopenhauera](#) (1788–1860), a także teorie twórcy psychoanalizy [Zygmunta Freuda](#) (1856–1939). Według założeń Schopenhauera i jego kontynuatorów miłość raczej niszczy osobowość mężczyzny, niż ją wzbogaca:

((Wojciech Gutowski

Nagie dusze i maski. O młodopolskich mitach miłości

Kobieta jest emisariuszką ślepej woli życia, dąży do pomnażania istot z góry skazanych na cierpienie i śmierć. Bezmyślna wykonawczyni instynktownych pragnień jest przeciwieństwem wyrafinowania [...]. Erotyzm poniża jednostkę, jest przeżyciem pozornie czarującym, w istocie wulgarnym i w dodatku nieuniknionym, bo określonym przez biologiczny [determinizm](#).

Źródło: Wojciech Gutowski, *Nagie dusze i maski. O młodopolskich mitach miłości*, Kraków 1997, s. 25.

Gustav Klimt, *Judyta I*, 1901

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Konflikt między kulturową a biologiczną sferą zachowań ludzkich stał się kluczowym problemem w poglądach także innych filozofów, w tym wiedeńskiego psychoanalityka Zygmunta Freuda. Ostatecznie doprowadził do powstania jednego z zasadniczych pytań

epoki o to, czy kultura wynika bezpośrednio z natury, będąc jej swoistym przedłużeniem, czy też pozostaje w opozycji do niej.

Z drugiej strony postacią kobiecą szczególnie interesowała się secesja, eksponując jej prowokujący wizerunek. Kobieta fatalna końca XIX wieku stała się zatem istotą **ambiwalentną**. Przestała być bytem idealnym, nadprzyrodzonym i wiecznym, a stała się obiektem pożądania i podziwu, choć równocześnie pogardy i odrzucenia. Romantyczny i idealizowany obraz kobiety zamieniono na wizerunek istoty niejednoznacznej, ujmowanej w kategoriach naturalistycznych – drapieżnej, a przez to zagrażającej mężczyźnie. W taki też sposób uwieczniano ją w sztuce i literaturze przełomu stuleci.

Kobieta nowoczesna

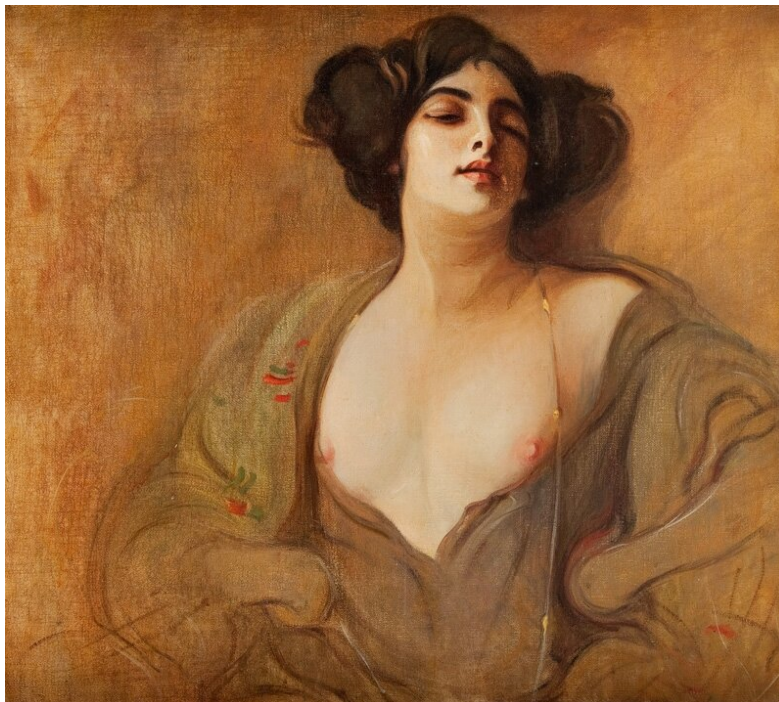
W literaturze i sztuce Młodej Polski istoty fatalne były pokazywane wprost, jako kobiety należące do epoki, próbujące dorównać mężczyznom, znające swoją wartość, wabiące swoich partnerów. Pojawiły się kobiety, które choć ciągle należały do społeczeństwa pełnego **konwenansów** i przesądów, **patriarchalnego** i nietolerancyjnego, to zdawały sobie sprawę ze swojej tajemniczości i siły. Łamały tradycje uświęcone przez pokolenia i przeciwstawiły się wszelkim ówczesnym wygodom. W efekcie wizerunek współczesnej kobiety przełomu XIX i XX wieku mógł momentami zrównać się z wizerunkiem **femme fatale**. Pojawiło się pojęcie **mizoginizmu**, czyli wyraźnej niechęci mężczyzn wobec kobiet, wynikający ze skrywanych lęków tak natury kulturowej, jak i biologicznej. Konflikt ten był zauważany już w teoriach filozoficznych pierwszej połowy XIX stulecia, m.in. w pismach Artura Schopenhauera, a następnie w poglądach wielu twórców i filozofów końca wieku, m.in. Zygmunta Freuda. Stał się także jednym z kluczowych elementów **dekadentyzmu**.

Wojciech Gutowski

Nagie dusze i maski. O młodopolskich mitach miłości

[...] nienawiść do płci pięknej uznaje się za formę obrony przed zagrożeniem, jakie mężczyźni, dotąd niekwestionowani twórcy kultury, odczuwają wobec ofensywy kobiet wyemancypowanych, które pomyślnie konkurują z nimi na polu zawodowym i coraz częściej stają się stroną bardziej aktywną w kontaktach erotycznych.

Źródło: Wojciech Gutowski, *Nagie dusze i maski. O młodopolskich mitach miłości*, Kraków 1997, s. 21.

Franciszek Żmurko, *Hetera*, 1906

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Elżbieta Charazińska

Ćma nocna

Bohaterką nocnych miejskich widoków była młodopolska *femme fatale*. Spowita w czerń, spoglądająca kusząco spod szerokoskrzydłego kapelusza, stanowiła nieodłączny sztafaż miejskiej ulicy. Dla artystów *fin de siècle'u*, ubrana bądź naga, stanowiła symbol potęgi uczuć, namiętności zdolnej unicestwić każdego mężczyznę.

Źródło: Elżbieta Charazińska, *Ćma nocna*, [w:] *Koniec wieku. Sztuka polskiego modernizmu 1890–1914*, red. Ł. Kossowski, E. Charazińska, Warszawa 1996, s. 210.

Postacie biblijne

Biblijne bohaterki występują w malarstwie i literaturze nie tylko Młodej Polski, ale całej ówczesnej Europy. Rozpoznajemy wśród nich kilka postaci kobiecych ze Starego i Nowego Testamentu, m.in. Ewę, Judytę, Herodiadę, Salome i Marię Magdalenę. To właśnie one, postrzegane przez artystów i poetów nie tylko jako obiekty piękna, ale też jako postaci funkcjonujące w określonej kulturze i zmagające się z konkretnymi problemami, stały się najsłynniejszymi kobietami fatalnymi przełomu XIX i XX wieku.

John Collier, *Lady Lilith*, 1887

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

((Kazimiera Zawistowska

Ewa I

Ewa I

Usnął Adam, skroń sparłszy o warkocze Ewy,
I w śnie Panu się kłaniał – bo stworzeniu z gliny,
Sad Edenu Pan otwarł z mnogością zwierzyny,
I dał jagód soczystość i zbóż złotych siewy,

I sytemu łask szczodrych – otworzył bok lewy,
I żywemu dał kwiatu powstać z jego kości.
Więc olśnion, wzrok napasłszy krasą tej piękności,
Usnął Adam, skroń sparłszy o warkocze Ewy.

I cisza – w łąk kobiercu spi Adam, spią trzody,
Edeńskie im wonieją zadrzemane ogrody...
I tylko, wraz z gwiazdami nad zacisznym rajem,

Dwie par źrenic bezsennych patrzy w siebie wzajem –
I do Ewy płonącej, złotowłosej głowy,
Wąż pnie ciała gibkiego oplot szmaragdowy.

Źródło: Kazimiera Zawistowska, *Ewa I*, [w:] Jan Marx, *Młoda Polska*, Wrocław 1997, s. 488–489.

Postacie historyczne

Rzadziej spotykamy w literaturze i sztuce postacie kobiece, które zaistniały jako wielkie miłośnice w historii świata. Jednak i one trafiły na karty tomików poetyckich i do malarstwa, także w Polsce. W cyklu sonetów Kazimiery Zawistowskiej *Dusze* pojawiła się m.in. Madame de Pompadour, Władysław Czachórski i Henryk Siemiradzki sięgnęli w swojej twórczości po postać Kleopatry.

Władysław Czachórski, *Kleopatra*, przed 1911

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

((Kazimiera Zawistowska

Pompadour

Motyłom barwy zabrały tęczowe,
Kwiatom woń wzięły, gołębicom loty,
Więc z gracją bogiń splatały gawoty,
Dla Króla-Słońce — róże jednodniowe.

Król-Słońce pragnął jakieś tchy ogniowe,
Wziąć z ustek Markiz — w purpurowe sploty,
Jak gromowładny, ciskał piorun złoty.
Król-Słońce gusta miewał Jowiszowe.

Ziewał na łożu... dziś moc pożądania
Krwiał mu czerwoną w każdym bije tętnie.
Więc za ten uścisk, co go splótł namiętnie,

I dreszcz nieznanej rozkoszy odsłania —
Król-Słońce, wzniesion na ekstazy szczyty,
Francję pod stopy cisnął faworyty.

Źródło: Kazimiera Zawistowska, *Pompadour*, [w:] Jan Marx, *Młoda Polska*, Warszawa 1997, s. 492.

Słownik

ambiwalentny

(łac. *ambo* – obydwu, *valens* – silny) – zawierający sprzeczne uczucia, dwuznaczny

dekadentyzm

(fr. *décadence* – chylenie się ku upadkowi, schyłek) – pojęcie odnoszone do opisu prądu artystycznego bądź światopoglądu i wiążącej się z nim postawy. O dekadentyzmie możemy mówić w odniesieniu do różnych momentów dziejów (np. schyłek Cesarstwa Rzymskiego), w tym także przełomu XIX i XX wieku. Jego głównymi składnikami są: pesymizm, subiektywizm, bierność i sceptycyzm. Wynikał z podważenia optymistycznych założeń pozytywistycznych

determinizm

(łac. *determinare* – oddzielić, ograniczyć) – koncepcja filozoficzna zakładająca, że wszelkie działania i zjawiska są od siebie zależne i połączone związkiem przyczynowo-skutkowym

femme fatale

(fr., dosł. kobieta fatalna) – wyrażenie oznaczające kobietę niebezpieczną dla mężczyzny, stanowiącą dla niego zagrożenie, przynoszącą mu zgubę. Femme fatale to kobieta świadoma swojej siły psychicznej oraz walorów fizycznych, umiejętnie zdobywająca mężczyznę i porzucającą go

konwenans

(fr. *convenance*) – obowiązująca norma społeczna

mizoginizm

(gr. *misos* – nienawiść, *gyne* – kobieta) – warunkowana odmiennością płciową nienawiść, pogarda lub nieufność wobec kobiet, wyrażająca się m.in. w ich społecznym wykluczeniu, dyskryminacji ze względu na płeć

patriarchalny

(gr. *patria* – rodowód, pochodzenie < *patēr* – ojciec; *arkhō* – rządzić, panować) – oparty na władzy najstarszego mężczyzny w rodzinie, np. ojca

Prezentacja multimedialna

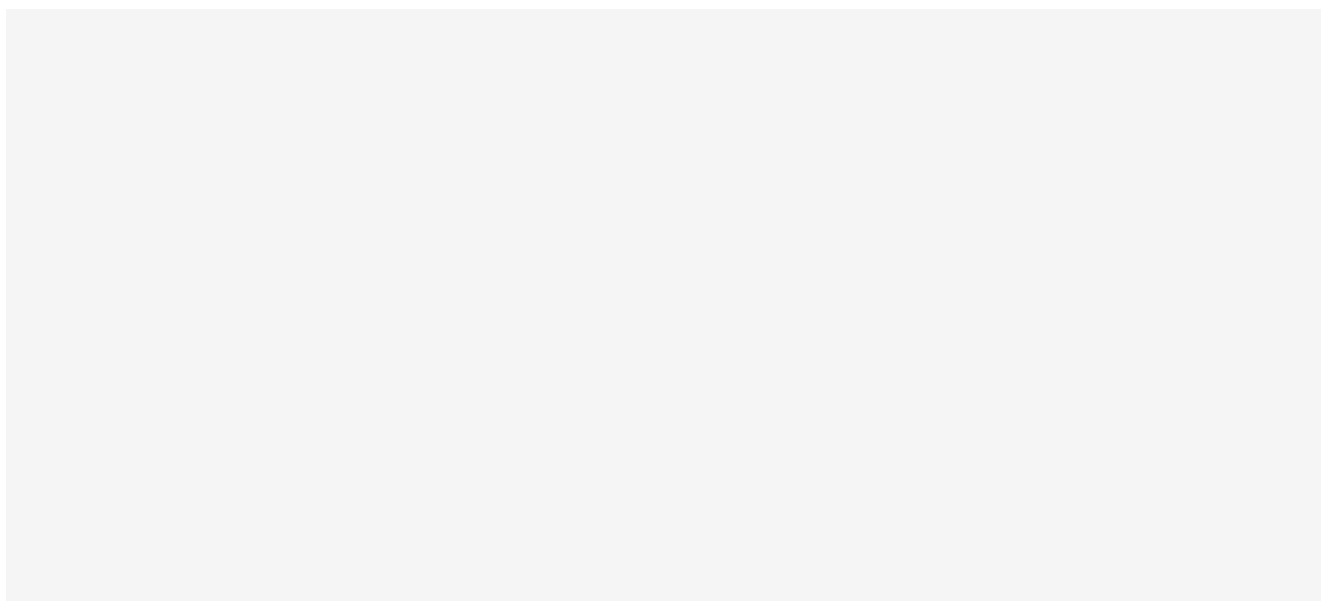
Polecenie 1

Odpowiedz, dlaczego kobiece postaci hybrydyczne stały się popularne w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku. W swojej wypowiedzi odwołaj się do informacji na temat *femme fatale* zawartych w sekcji „Przeczytaj” oraz przywołaj wybrane teksty poetyckie.

Polecenie 2

Wybierz jeden z zamieszczonych w galerii wierszy i odnieś jego treść do towarzyszącego mu obrazu. Określ dostrzeżone podobieństwa i różnice.

Kobiece postacie hybrydyczne w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Słownik

hybrydyczny

(fr. *hybride* < łac. *hybrida* – mieszaniec, coś nienaturalnego) – odnoszący się do pojęcia „hybryda”; złożony z różnych elementów, często niepasujących do siebie

Ilustracja interaktywna

Biblijna Salome jako *femme fatale*

Polecenie 1

Na podstawie zamieszczonych na ilustracji fragmentów artykułu wyjaśnij, skąd wzięło się zainteresowanie postacią Salome wśród twórców przełomu XIX i XX wieku.

Gustave Moreau, *Zjawienie (Widzenie)*, 1876

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Polecenie 2

Wynotuj nazwiska artystów, którzy sięgali w swojej twórczości po motyw Salome. W dostępnych źródłach znajdź dwa dzieła odnoszące się do historii biblijnej i porównaj je. Wskaż między nimi podobieństwa i różnice.

Słownik

ekfraza

(gr. *ekphrasis* – dokładny opis) – literacki (prozatorski, poetycki) opis dzieła sztuki

nekrofilia

(gr. *nekrós* – martwy, *filia* – miłość) – dewiacja seksualna polegająca na potrzebie kontaktu seksualnego ze zwłokami

Ćwiczenie 1

Zaznacz te momenty z życia Salome, które cieszyły się szczególnym zainteresowaniem jako temat dzieł literackich i plastycznych.

☐ Salome trzymająca w rękach misę ze ściętą głową Jana Chrzciciela

☐ wczesne dzieciństwo Salome

☐ pocałunek składany przez Salome na ustach Jana Chrzciciela

☐ taniec Salome przed Herodem

☐ potajemne spotkania z Janem Chrzcicielem

Ćwiczenie 2

Określ elementy obrazu Gustave'a Moreau *Salome*, do których odniosła się Zuzanna Rabska w poetyckiej ekfrazie dzieła.

Dla nauczyciela

Autor: Marzenna Śliwka

Przedmiot: Język polski

Temat: Wizerunek *femme fatale* w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: esej, interpretacja porównawcza, reportaż, felieton.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pozna różne typy postaci kobiety fatalnej w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku;
- określi cechy kobiety fatalnej;
- wyjaśni popularność kobiecych postaci hybrydycznych w literaturze i sztuce;
- porówna poetycki i malarski wizerunek postaci kobiety fatalnej;
- zinterpretuje poetycką ekfrazę obrazu Gustava Moreau *Salome*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- elementy gry narracyjnej (RPG).

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Na kilka dni przed lekcją nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: Wizerunek *femme fatale* w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku.

Uczestnicy zajęć zapoznają się przed lekcją z treścią materiału (sekcja „Przeczytaj”) oraz z materiałem w sekcji „Prezentacja multimedialna” – Kobiecte postacie hybrydyczne w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku. Będą to podstawowe informacje potrzebne uczniom do wykonania pracy przed i w trakcie lekcji. Później nauczyciel informuje uczestników zajęć, że będą pracowali w grupach, a ich celem będzie opracowanie strony internetowej *Wehikułem czasu do..., czyli śladami femme fatale*. Przeprowadza losowanie uczniów do sześciu zespołów: Muzycznie, Plastycznie, Gadżeciarsko, Filmowo, Z przymrużeniem oka, Właściciele.

Poszczególne grupy będą się zajmowały wyszukaniem informacji w określonej dziedzinie:

Muzycznie – prześledzenie motywów związanych z tematem w muzyce współczesnej;

Plastycznie – wykorzystanie pomysłów, odwołanie się do elementów sztuki współczesnej, kolaże, okładki płyt;

Gadżeciarsko – wybór ciekawych pomysłów na wykorzystanie motywu kobiety fatalnej w kulturze masowej, przedmiotach codziennego użytku (naczynia, ubiór, wystrój wnętrz);

Filmowo – tematyka filmów, nawiązanie do malarstwa i utworów literackich;

Z przymrużeniem oka – żartobliwe wykorzystanie motywu we współczesnej kulturze;

Właściciele – zapoznanie się z tematyką, tak by móc ocenić pracę pozostałych grup.

Ustalenie oczekiwań dotyczących produktu, a podczas prezentacji efektów pracy pozostałych zespołów zwrócenie uwagi na poprawność merytoryczną i językową tekstów.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Nauczyciel inicjuje rozmowę wprowadzającą w temat lekcji. Zwraca uwagę na fakt, że obraz kobiet w literaturze i sztuce Młodej Polski był niejednoznaczny. Z jednej strony był związany ze współczesnym życiem: jego rytmem, tempem i rozmachem; z drugiej –

odzwierciedlał zmęczenie i niepewność końca wieku. Wśród wielu typów młodych dziewcząt, pięknych kobiet czy starych matron, które stały się podmiotami europejskiej i polskiej twórczości artystycznej końca stulecia, znalazł się także typ kobiety fatalnej – *femme fatale*. Typ kontrowersyjny, ale też fascynujący

Faza realizacyjna:

1. Praca w grupach. Nauczyciel rozpoczyna zasadniczą część lekcji, wprowadzając fabularną sytuację: Jesteście zespołami webmasterów i copywriterów opracowujących stronę internetową „*Wehikułem czasu do..., czyli śladami femme fatale*”. Właścicielom zależy na zwiększeniu popularności strony. Waszym zadaniem jest przygotować materiał, dokonać selekcji informacji, zaplanować stronę pod kątem merytorycznym, zadbać o jej atrakcyjność, aby zawierała wiele ciekawych treści i przyciągała uwagę. Wasi graficy muszą zaprojektować nowoczesne, a jednocześnie nawiązujące do tematyki tytuły podstron. Swój pomysł przedstawcie za pomocą prezentacji multimedialnej (plakatu). Przygotujcie odpowiednie argumenty, aby przekonać Właścicieli, że warto zamieścić wasz materiał.
Uczniowie pracują nad swoimi pomysłami i ich prezentacją przez wyznaczony czas.
2. Prezentacje grup. Liderzy poszczególnych zespołów prezentują pomysły, argumentując ich przydatność i atrakcyjność dla odbiorcy. Grupa Właścicieli przysłuchuje się propozycjom, ewentualnie zadaje pytania.
3. Dyskusja nad propozycjami. Właściciele dyskutują ze sobą na temat prezentacji. Nauczyciel komentuje efekty pracy grup.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę, zadając pytania:
 - Jakie refleksje nasuwają się wam po dzisiejszych zajęciach?
 - Czy, według was, warto, by współcześni artyści inspirowali się dziełami twórców z poprzednich epok?
 - Jakie znaczenie ma dla was fakt, że pracowaliście w grupach?
 - Jakie są zalety i wady tej współpracy?Uczniowie dzielą się refleksjami. Nauczyciel podsumowuje działania i wypowiedzi.

Praca domowa:

1. Dlaczego kobiece postaci hybrydyczne stały się popularne w poezji i sztuce przełomu XIX i XX wieku? W swojej wypowiedzi odwołaj się do informacji na temat *femme fatale* zawartych w sekcji „Przeczytaj” oraz przywołaj wybrane teksty poetyckie.

Materiały pomocnicze:

- Wojciech Gutowski, *Nagie dusze i maski. O młodopolskich mitach miłości*, Kraków 1997.

- *Koniec wieku. Sztuka polskiego modernizmu 1890–1914*, red. Ł. Kossowski, E. Charazińska, Warszawa 1996.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Prezentacja multimedialna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.